

© AFB

Sílvia Espinosa

Periodista i doctora en comunicació audiovisual i publicitat. Autora de *Dones de ràdio* (2014)

La pionera radiofònica oblidada

Maria Cinta Balagué, la primera locutora de ràdio a Catalunya, es va avançar al seu temps amb un programa en format magazín dedicat a les dones. Només en temps recents s'ha reconstruït la rellevant actuació com a radiofonista d'aquesta barcelonina, funcionària de l'Ajuntament fins que es va jubilar, el 1968.

Històricament s'ha atribuït el títol de primera locutora de Ràdio Barcelona a Maria Sabaté (sobre aquestes línies, l'any 1925), tot i que en realitat no va ser mai locutora, sinó secretària de direcció amb els pioners de l'emissora. La primera locutora que va actuar com a tal va ser Maria Cinta Balagué, treballadora de l'Ajuntament de Barcelona, que va crear el primer programa magazín dedicat al públic femení.

Quan Ràdio Barcelona va sortir a l'aire per primera vegada, l'any 1924, les poques hores del dia que emetia programava música clàssica i conferències vinculades, per exemple, a la història o als nous invents de moda. Era una ràdio de música culta i de monòlegs adreçada a un públic d'un cert nivell cultural, que compartia els gustos d'una programació pionera i elitista i es podia permetre el luxe de pagar un cànon per tenir un magnífic receptor a casa. La feien persones benestants i conservadores, que s'adreçaven a un públic minoritari caracteritzat per les mateixes atribucions de classe.

En aquest marc, el programa dedicat a les dones era una mena de soliloqui amb un objectiu clar d'adoctrinament. Es deia *Charlas para la mujer* i el presentava el periodista Joaquín Arrarás, que anys més tard seria corresponsal del

bàndol franquista en la Guerra Civil, director general de premsa de Franco i conspicu ideòleg del seu règim.

De senyores i per a senyores

Corria el 1926 quan l'emissora, encara amb poques hores de programació i dominades per les veus masculines, es va adreçar a una poderosa institució femenina, l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona, per oferir a les sòcies l'oportunitat de fer un programa "per a senyores". Una jove Maria Cinta Balagué, deixeble de la fundadora, Francesca Bonnemaïson, va entrar així en contacte amb la ràdio.

Maria Cinta Balagué havia nascut a Barcelona l'any 1898. Va estudiar magisteri i, un cop graduada, es va presentar a les oposicions de la Diputació que presidia Enric Prat de la Riba. Va quedar segona i li van oferir feina a l'Ajuntament, al Negociat de Cultura que s'estava creant.

Amb dinou anys acabats de fer, Balagué va entrar de funcionària sense tenir molt clar si li agradaria la feina, tal com ella mateixa manifestaria molts anys després en una entrevista retrospectiva publicada a *La Vanguardia*. Va ser la primera dona que s'incorporava a la funció pública. El 1922 la van traslladar a Governació. Després d'un periple

per diferents departaments de l'Ajuntament i de treballar amb personalitats de la categoria de Ventura Gassol, Manuel Ainaud o Adrià Gual, va ser secretària dels regidors fins que es va jubilar, l'any 1968. La seva llarga carrera com a funcionària li va valer la Medalla de la Ciutat (1973) i la Medalla de Plata del Mèrit al Treball (1976).

Rescat d'una biografia desconeguda

Aquesta faceta de funcionària ens va permetre reconstruir la biografia de la primera locutora de ràdio del país. Les fotografies aparegudes a la premsa d'una Balagué gran, que rebia reconeixements municipals, mostraven la mateixa fesomia de la Maria Cinta Balagué que havia estat la primera locutora de Ràdio Barcelona. La troballa, fruit d'una revisió exhaustiva de documents, ha permès rescatar una experiència vital totalment desconeguda fins a la publicació de *Dones de ràdio*.

Maria Cinta Balagué no era una treballadora contractada per Ràdio Barcelona, sinó una col·laboradora que, sota el pseudònim de Salus, va radiar les primeres emissions femenines corals. Tenia vint-i-vuit anys quan li van oferir fer un programa. El seu perfil culte la va portar a estrenar el 1926 una secció literària femenina dins la programació que Ràdio Barcelona dedicava a les dones, anomenada genèricament *Radio telefonía femenina*. De periodicitat bisetmanal, s'emetia els dimarts i els divendres a les sis de la tarda i durava vint o trenta minuts, segons el dia, que es dedicaven a difondre les creacions de les oients amb inquietuds literàries. Salus era l'encarregada de posar en antena els escrits. Al final d'aquell mateix any el programa va ampliar continguts i va fitxar col·laboradores noves, especialistes en "modas y temas útiles". Totes eren dones d'un alt nivell cultural i econòmic, que ja publicaven sobre aquestes matèries en revistes femenines de l'època. Així, mentre la Senyoreta Pompadour s'encarregava de "Modas" i la Senyoreta Maintenon de la secció "Ciencia doméstica", Balagué continuava radiant tant els escrits de les oients com els de les seves especialistes. També mantenia converses amb la pianista Emília Miret, que explicava, segons la premsa, "amb una veu vibrant, clara i expressiva, el perquè sí o el perquè no de les sonates de Beethoven".

Maria Cinta Balagué va ser una pionera. Segurament sense tenir-ne consciència, va ser la primera persona que feia un programa de ràdio amb format magazín, tancat, amb una estructura àgil, construït a base de seccions, amb col·laboradores que parlaven de temes diversos de l'univers femení, i adreçat a un públic objectiu concret: les dones. També va ser idea seva donar veu en antena a les oients que enviaven escrits. Tota una novetat. Aquest magazín embrionari tenia la mateixa estructura que els que avui encara s'escolten a la programació radiofònica. És un mèrit que cal reconèixer-li i atribuir-li, encara que el seu magazín femení no estigués més de mitja hora en antena.

Era una dona plena de contradiccions: avançada en la concepció formal de la programació però ideològicament conservadora –si atenem als continguts que s'hi difonien–,

i dreta amb la ploma, tal com demostren alguns dels seus escrits del 1927 a la revista tècnica *Ràdio Lot*. Aquí es descobreix la seva particular visió de la ràdio:

"La dona, la bona mestressa de casa, que les seves peculiars obligacions l'allunyen del continu bullici de les diversions mundanes, té un mitjà excel·lent per recrear-li les oïdes i il·lustrar-la a l'ensens, per a enriquir els seus coneixements artístics i pràctics.

I mentre li va trametent ço que passa pel defora, mentre Pompadour l'assabenta de les Modes i Georgette li explica temes útils, i en Toresky amb el 'Míliu' fa riure els fillets que la volten, i mentre escolta embadalida els diàlegs González-Miret o algun conte, o el Quintet li fa sentir alguna escollida composició, etc., ella és a casa seva."

Dones "consagrades a la família"

I no tenia cap recança a alligonar les seves oients, defensant les seves col·laboradores quan es rebien queixes sobre alguns continguts del programa:

"[...] lamentándonos al mismo tiempo, que no haya más Georgettes que, lanzando su voz al espacio, templen un poco la atmósfera que respiran estas muchachitas que dándose las de intelectual, van leyendo en los tranvías novelas cinematográficas y cosas de muy mal gusto, sin otra preocupación que de levantar de vez en cuando sus ojos para ver si algún efebo les dirige sus miradas; o aquellas otras de las modernas mujeres –que creen serlo, pero que no lo son en el elevado concepto de la palabra– para, volviendo su vista hacia atrás, vuelvan también a sus hogares, ávidos de su presencia y su guía y se consagren a la familia como es su deber".

El febrer del 1929 Balagué i les seves companyes van desaparèixer de la programació, i Ràdio Barcelona EAJ-1 tornava a emetre monòlegs per a les dones.

Maria Cinta Balagué Domènech es va quedar soltera. Va morir a Barcelona, on va ser enterrada, el 3 de juny de 1985, als vuitanta-set anys. ■

A sota, d'esquerra a dreta, portada del llibre *Dones de ràdio*, on es rescata la figura de Maria Cinta Balagué, i una mostra de publicitat de ràdio apareguda a la revista *D'ací d'allà* l'any 1925.

A dalt, una foto d'època de la radiofonista barcelonina. A la pàgina anterior, imatge de 1925 de Maria Sabaté, secretària de direcció i anunciadora a qui s'havia considerat equivocadament com la primera locutora de Ràdio Barcelona.

Albertí, Editor SL

